

Razvijenost jedinica lokalne samouprave i pomoći iz proračuna Europske unije

Dataspekt, istraživanje i razvoj

Svibanj 2018.

Usporedba podataka o prihodima lokalnih proračuna koji su ostvareni od pomoći iz proračuna Europske unije¹ i razvojnog položaja jedinica lokalne samouprave ukazuje da su karakteristične razvojne skupine gradova i općina² na nižoj i većina onih na srednjoj razini razvijenosti u razdoblju od 2014. do 2016. godine ostvarile slabije rezultate od gradova i općina na višoj razini razvijenosti:

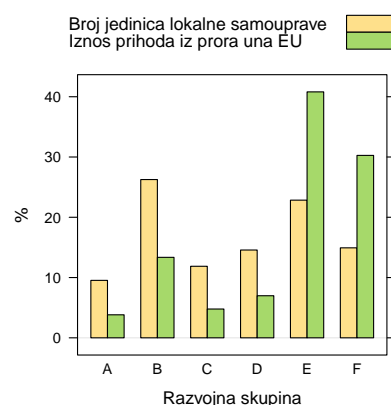
- U karakterističnim razvojnim skupinama JLS na nižoj i srednjoj razini razvijenosti, a koje čini 346 gradova i općina ili 62% od njihova ukupnog broja, proračunske prihode od pomoći Europske unije ostvarilo je njih 96 ili 28%. Ukupno je prihodovano 184 milijuna kuna iz tog izvora, što čini 29% sredstava koja su iz tog izvora ostvarili svi gradovi i općine u Hrvatskoj.
- U karakterističnoj razvojnoj skupini JLS u kojoj su nadzastupljena srednja i veća gradska središta prosječne razine razvijenosti (skupina "E"), a koju čini 127 gradova i općina ili 23% od njihova ukupnog broja, proračunske prihode od pomoći Europske unije ostvarilo je njih 58 ili 46%. Ukupno je prihodovano 259 milijuna kuna iz tog izvora, što čini 41% sredstava koja su iz tog izvora ostvarili svi gradovi i općine u Hrvatskoj.
- U karakterističnoj razvojnoj skupini JLS na najvišoj razini razvijenosti (skupina "F"), koju čini 83 grada i općine ili 15% od njihova ukupnog broja, proračunske prihode od pomoći Europske unije ostvarilo je njih 36 ili 43%. Ukupno je prihodovano 192 milijuna kuna iz tog izvora, što čini 30% sredstava koja su iz tog izvora ostvarili svi gradovi i općine u Hrvatskoj.

Među gradovima i općinama iz razvojnih skupina na nižoj i srednjoj razini razvijenosti koji su ostvarili prihod od pomoći iz proračuna Europske unije srednja vrijednost iznosa pomoći po jedinici lokalne samouprave kreće se u rasponu od 0.344 milijuna kuna u skupini "C" i 0.662 milijuna kuna u skupini "B". Najviši prosječni iznos je ostvaren u prijelaznoj skupini "E" (2.32 milijuna kuna). Najrazvijeniji gradovi i općine, oni iz skupine "F", u prosjeku su prihodovali iznos koji je blizak prosječnim iznosima kod skupina na nižem i srednjem stupnju razvoja (0.57 milijuna kuna).

Razina razvijenosti jedinica lokalne samouprave povezana je s uspješnošću u ostvarivanju prihoda iz proračuna Europske unije, ali i sa strukturom tih prihoda³. Gradovi i općine iz karakterističnih skupina JLS na nižem i srednjem stupnju razvijenosti su daleko najveći dio prihoda ostvarili u obliku kapitalnih pomoći, dok je udjel iznosa tekućih pomoći znatno manji. S druge strane, udjel sredstava iz tekućih pomoći čini približno četvrtinu ukupnog iznosa ostvarenog

¹ Za metodološka ograničenja ovih podataka i širi prikaz vidi Ott, Bronić i Stanić [4].

² Ove razvojne skupine su sažeto opisane u nastavku.

Slika 1: Udjel broja JLS i udjel ostvarenog proračunskog prihoda temeljem provedbe programa i projekata (su)financiranih iz proračuna Europske unije, prema karakterističnim razvojnim skupinama.

³ Struktura prihoda od pomoći iz proračuna Europske unije prikazana je u tablici 2.

u skupini "E" i trećinu iznosa ostvarenog u skupini "F". Kad je riječ o načinu prihodovanja pomoći, gradovi i općine na najnižoj razini razvijenosti, oni iz skupine "A", gotovo bez iznimke su posredno primili sredstva (98%), a izravne pomoći su bile najviše zastupljene u skupini "C" (34%) i skupini "E" (30%).

Karakteristične razvojne skupine

Karakteristične razvojne skupine su rezultat višekriterijskog razvrstavanja na temelju pokazatelja koji su bili osnova za izračun indeksa razvijenosti iz 2017. godine i detaljno su opisane u studiji "[Razvijenost jedinica lokalne samouprave](#)", a njihov sažeti opis slijedi u nastavku:

- *Skupina A: izraženo nerazvijena područja.* U hrvatskim okvirima ova skupina JLS predstavlja izraženo nerazvijena područja obilježena visokom stopom nezaposlenosti, niskim prosječnim dohotkom po stanovniku i smanjivanjem brojnosti stanovništva do kojeg dolazi zbog negativnih prirodnih i migracijskih kretanja. Starosna struktura je uglavnom ujednačena, osim u iznimnim slučajevima, ali vitalnost stanovništva je općenito ispodprosječna.
- *Skupina B: slabije razvijena područja povoljne starosne strukture.* Ova skupina JLS se nalazi na nižoj razini razvijenosti i značajna je zbog svoje veličine u pogledu broja stanovnika, ukupne zemljopisne površine i broja JLS koje su u nju razvrstane. Najpovoljnija razvojna odrednica je relativno mlađe stanovništvo, a najveće poteškoće su slabija snaga lokalnog gospodarstva i lošija obrazovna struktura. Na ova područja se doseljava relativno manje stanovništva, što uz negativno prirodno kretanje i prosječnu stopu iseljavanja dovodi do smanjenja ukupnog broja stanovnika.
- *Skupina C: gospodarski stabilna područja niske vitalnosti stanovništva.* Razvijeno lokalno gospodarstvo izraženo kroz relativno visoke proračunske prihode po stanovniku, ali i nepovoljna starosna struktura stanovništva obilježavaju ovu razvojnu skupinu. Brojnost stanovništva u prosjeku ostaje stabilna usprkos vrlo nepovoljnom prirodnom kretanju, a održava ju relativno visoka stopa doseljavanja. JLS iz ove skupine se u prosjeku nalaze na srednjem stupnju razvijenosti, ali uz značajnije međusobne razlike u svom razvojnom položaju i drugim pokazateljima.
- *Skupina D: socijalno stabilna, gospodarski pasivna područja.* Istaknuta obilježja ove razvojne skupine su relativno visoka zaposlenost stanovništva, ali niža snaga lokalnog gospodarstva izražena prosječnim proračunskim prihodima i lošija obrazovna struktura stanovništva. Demografsko stanje je relativno povoljno u usporedbi s ostalim skupinama, posebice zbog većeg udjela mlađeg stanovništva i slabijeg intenziteta iseljavanja. Većina ostalih pokazatelja je karakteristična za srednju razinu razvijenosti.
- *Skupina E: prosječno razvijena područja.* O ovoj razvojnoj skupini se može razmišljati kao o svojevrsnom prosjeku, na što ukazuje vrijednost indeksa

razvijenosti i većine njegovih odrednica, ali i njena veličina u pogledu broja stanovnika, broja JLS koje okuplja i ukupne zemljopisne površine koju one obuhvaćaju. Prostorno je raspršena i uključuje mnoga srednja i veća gradska središta. Neki pokazatelji poput iznosa prosječnog osobnog dohotka, stope obrazovanosti i razine proračunske transparentnosti upućuju da je riječ o prijelaznom tipu prema višoj razini razvijenosti.

- *Skupina F: najviše razvijena područja.* Ova skupina okuplja lokalne upravne jedinice na najvišoj razini razvijenosti. Odlikuje ih visok proračunski prihod, odnosno snažno lokalno gospodarstvo koje prati visoka stopa zaposlenosti, iznadprosječni dohodak po stanovniku, povoljna obrazovna struktura i porast brojnosti stanovništva, ali starosna struktura ovih gradova i općina je na razini prosjeka svih JLS u Hrvatskoj.

Razvojne skupine u službenoj primjeni

Uspješnost ostvarivanja prihoda od pomoći iz proračuna Europske unije prema razvojnim skupinama koje su bile u službenoj primjeni u razdoblju od 2014. do 2016. godine prikazane su u tablici 3, a prema razvojnim skupinama koje su u primjeni od početka ove godine u tablici 4. Ove skupine se oblikuje isključivo na osnovu poretka na razvojnoj ljestvici i stoga ne odražavaju posebnosti razvojnog položaja gradova i općina.

Tablice

Skupina	Broj JLS		Ne ostvaruju	Ostvaruju	Ukupan iznos		Prosječan iznos	
	N	%	%	%	mil. kn	%	N	mil. kn
A	53	9.5	71.7	28.3	24.25	3.8	15	0.637
B	146	26.3	71.9	28.1	84.80	13.4	41	0.662
C	66	11.9	71.2	28.8	30.35	4.8	19	0.344
D	81	14.6	74.1	25.9	44.35	7.0	21	0.428
E	127	22.8	54.3	45.7	259.16	40.8	58	2.321
F	83	14.9	56.6	43.4	192.22	30.3	36	0.570
Ukupno	556	100.0	65.8	34.2	635.13	100.0	190	1.027

Tablica 1: Ostvarivanje proračunskih prihoda temeljem provedbe programa i projekata (su)financiranih iz proračuna Europske unije, prema karakterističnim razvojnim skupinama.

Skupina	Kapitalne/tekuće				Izravne/posredne			
	Kapitalne		Tekuće		Izravne		Posredne	
	mil. kn	%	mil. kn	%	mil. kn	%	mil. kn	%
A	22.74	93.8	1.50	6.2	0.55	2.3	23.70	97.7
B	82.22	97.0	2.58	3.0	17.98	21.2	66.82	78.8
C	28.78	94.8	1.56	5.2	10.31	34.0	20.04	66.0
D	41.51	93.6	2.84	6.4	6.93	15.6	37.42	84.4
E	192.44	74.3	66.72	25.7	77.24	29.8	181.92	70.2
F	128.23	66.7	64.00	33.3	46.27	24.1	145.96	75.9
Ukupno	495.92	78.1	139.21	21.9	159.27	25.1	475.86	74.9

Tablica 2: Struktura pomoći iz proračuna Europske unije, prema karakterističnim razvojnim skupinama.

Skupina	Broj JLS		Ne ostvaruju	Ostvaruju	Ukupan iznos		Prosječan iznos	
	N	%	%	%	mil. kn	%	N	mil. kn
I.	47	8.5	76.6	23.4	10.93	1.7	11	0.807
II.	217	39.0	73.3	26.7	141.54	22.3	58	0.879
III.	173	31.1	63.6	36.4	272.77	42.9	63	1.453
IV.	93	16.7	48.4	51.6	148.37	23.4	48	0.995
V.	26	4.7	61.5	38.5	61.51	9.7	10	0.648
Ukupno	556	100.0	65.8	34.2	635.13	100.0	190	1.027

Tablica 3: Ostvarivanje proračunskih prihoda temeljem provedbe programa i projekata (su)financiranih iz proračuna Europske unije, prema razvojnim skupinama koje su bile u službenoj primjeni od 2014. do 2016. godine.

Skupina	Broj JLS		Ne ostvaruju	Ostvaruju	Ukupan iznos		Prosječan iznos	
	N	%	%	%	mil. kn	%	N	mil. kn
I.	76	13.7	73.7	26.3	23.79	3.7	20	0.537
II.	76	13.7	69.7	30.3	54.80	8.6	23	0.344
III.	76	13.7	73.7	26.3	46.33	7.3	20	0.961
IV.	76	13.7	73.7	26.3	55.35	8.7	20	1.310
V.	63	11.3	65.1	34.9	48.76	7.7	22	2.060
VI.	63	11.3	63.5	36.5	127.19	20.0	23	2.021
VII.	63	11.3	58.7	41.3	126.18	19.9	26	1.642
VIII.	63	11.3	42.9	57.1	152.72	24.0	36	0.829
Ukupno	556	100.0	65.8	34.2	635.13	100.0	190	1.027

Tablica 4: Ostvarivanje proračunskih prihoda temeljem provedbe programa i projekata (su)financiranih iz proračuna Europske unije, prema razvojnim skupinama koje su u službenoj primjeni od 2018. godine.

Izvori

- [1] Ministarstvo financija. *Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2010. – 2014.* <http://www.mfin.hr/hr/ostvarenje-proracuna-jlprs-za-period-2010-2014>.
- [2] Ministarstvo financija. *Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2017.* <http://www.mfin.hr/hr/ostvarenje-proracuna-jlprs-za-period-2014-2017>.
- [3] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. *Indeks razvijenosti.* <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>.
- [4] Katarina Ott, Mihaela Bronić i Branko Stanić. "Pomoći Europske unije županijama, gradovima i općinama 2015. i 2016." *Newsletter 114* (2018). DOI: 10.3326/nlh.2018.114.

Hvala na pažnji!

Copyright © Dataspekt, istraživanje i razvoj (2018).

Kontakt: info@dataspekt.com

V1.2 01.06.2018.